

Itineraris romànics pels voltants del Montseny - III

JOSEP PAGÈS I ROVIRA

El paisatge del Montseny, sobretot, és el resultat de les moltes influències de nombrosos i diversos factors, tal com els geològics, els botànics, els climàtics, els històrics, etc..., però n'hi ha un altre, molt rellevant, és la presència de la mà de l'home, que es remunta des del neolític, i aquesta presència ens porta cap a un altra factor, el de l'art romànic.

Un reguitzell de construccions romàniques escampades per tot el massís, tant pel cantó de llevant, de tramuntana, de ponent, de migjorn, algunes són situades dintre de les seves valls, altres en el mig dels pobles, altres al costat d'un riu, això sí totes envoltades d'un paisatge encisador, el Montseny, d'aquesta manera, tot contemplant i admirant els edificis romànics podrem gaudir de l'encís del Montseny.

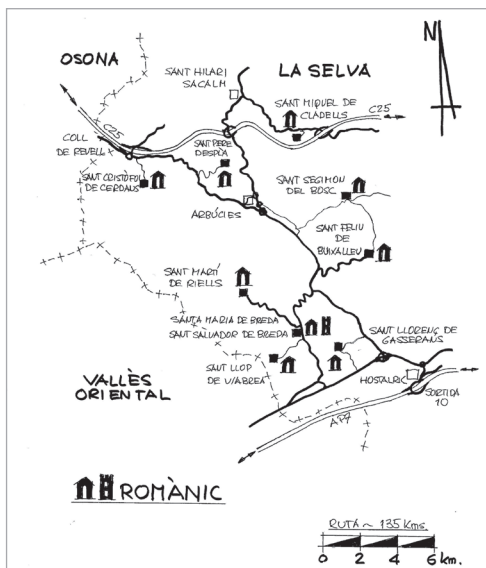
L'itinerari que proposo, és una ruta pel cantó de llevant del massís del Montseny, que recorre una bona part del Montseny gironí, concretament per l'interior de la comarca de La Selva. Començarem per la plana de Breda, per Riells i Viabrea, pel terme municipal de Sant Feliu de Buixalleu i agafant com a eix principal la riera d'Arbúcies, i pel seu terme municipal, arribarem fins al coll de Revell.

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

Començarem el nostre itinerari a la població de Breda, on podrem admirar l'església de Sant Salvador i la capella de Santa Maria. Dintre mateix del nucli urbà de Breda, agafarem una carretera asfaltada amb direcció a

ponent, que ens portarà fins al llogaret on hi ha l'església de Sant Llop de Viabrea.

Tornarem a Breda i agafarem la GIV-5521 que ens portarà fins a Riells del Montseny, on podem visitar l'església de Sant Martí. Retornem cap a Breda fins a l'encreuament amb la GI-552, direcció al coll de n'Orri, seguirem fins a trobar-nos amb la GI-552/GI-553, continuarem amb la GI-552 direcció Arbúcies, i a la sortida de la població, en una rotonda, hem de girar a l'esquerra, i seguirem per la GI-543, la qual ens portarà fins al Coll de Revell.

Plano de la situació dels monuments i vies d'accés.

Passat el punt Km. 7 de la GI-543, es troba un trencall a mà dreta que ens conduirà fins a la capella de Sant Pere Desplà, al costat del mas Ferrer. Retornarem cap a la GI-543, direcció Coll de Revell i abans d'arribar-hi, i a uns pocs metres, a l'esquerra, hi ha un trencall que ens portarà a la masia del Mataró, i passada aquesta trobarem l'església de Sant Cristòfol de Cerdans.

Tornem cap al coll de Revell i agafant l'eix C-25, amb direcció Girona, fins a trobar la sortida 217, prendrem la GI-551 direcció Sant Hilari, i un cop passat el punt Km 9 i abans d'arribar al punt Km 8, trencarem a l'esquerra per dirigir-nos cap l'església de Sant Miquel de Cladells, encara que aquest temple està ubicat dintre el terme de Santa Coloma de Farners, és situat a uns pocs metres de la seva partió amb el terme municipal d'Arbúcies; per aquest motiu és inclòs dintre l'itinerari de Montseny.

Retornarem cap a la C-25 o si es vol seguir per la GI-551 fins a Sant Hilari, on agafarem la GI-550 fins arribar a Arbúcies. A la rotonda que hi ha després d'una benzina, girar a l'esquerra, direcció llevant, i agafar una carretera forestal que ens portarà fins a la capella de Sant Segimon del Bosc, passant per les masies de can Pagès, can Call del Rieral, can Pujatò, can Planella i arribarem a can Badia on hi ha la capella de Sant Segimon. Seguint la mateixa carretera, ara asfaltada, arribarem a Sant Feliu de Buixalleu, des d'aquí, prenen la GIV-5522, que ens portarà a l'encreuament amb la GI-552/GI-553, amb direcció Hostalric, i abans d'arribar al punt Km 5 i a la

drete del restaurant Grions, hi ha un trencall vers ponent que ens portarà fins el nucli de Gaserans on hi trobarem l'església de Sant Llorenç.

Podem retornar pel mateix camí cap a la GI-553 o agafar la pista asfaltada, direcció migjorn, que ens portarà fins trobar la C-35, on donarem per finalitzat aquest itinerari romànic pel Montseny de la Selva.

SANT LLOP DE VIABREA (RIELLS I VIABREA)

L'església de Sant Llop (abans de Sant Esteve), és un edifici d'una nau rectangular, lleugerament romboïdal, capçada a llevant per un absis semicircular, molt irregular, que s'obre a la nau per mitjà d'un simple plec, interior i exterior, l'absis té una finestra centrada, d'una sola esqueixada, rectangular a l'interior i espitllurada a l'exterior. Al mur de migdia hi ha dues finestres posteriors al primitiu edifici romànic, la més cap a ponent és de planta rectangular i l'altra és de doble esqueixada.

Sant Llop de Viabrea.

Al mur de ponent hi ha la porta d'entrada del Segle XVII. Tant la volta de l'absis, de quart d'esfera irregular, allargada amb un petit tram amb volta de canó, com la de la nau que també és de volta de canó, són posteriors a l'edifici romànic primitiu, molt probablement del Segle XVII. Sobre la porta d'entrada hi ha una capelleta i un petit ull de bou, també són del Segle XVII, la façana és coronada per un campanar d'espada de dos ulls amb arc de mig punt.

L'edifici primitiu romànic, podria haver estat aixecat entre els Segles X i XI.

SANT SALVADOR DE BREDÀ

De l'antic monestir de Sant Salvador es conserven actualment importants vestigis d'èpoques diverses. Se centren en l'església monàstica -avui parroquial- així com en un conjunt d'edificacions delimitades per la plaça de l'església i per la plaça i el carrer del convent, on es conserven elements que fan referència a l'antic cenobi i al palau abacial. No es conserva actualment cap vestigi del conjunt del Segle XI, llevat del campanar i una ala del claustre. Segons sembla, es tractava d'un temple de tres naus, amb capçalera triabsidal i sense transsepte.

Fou al cantó de tramuntana de l'església de Sant Salvador on se situà aquest magnífic campanar, el qual adoptà forma de torre de planta quadrada. Una

porta a la planta baixa de la banda de migdia, coberta amb un arc de mig punt, permetia accedir a la primitiva església romànica. El campanar estructura els seus nivells (planta baixa i sis nivells cossos més) mitjançant finestres separades amb bandes, arcuacions llombardes i un fris de dents de serra. El primer nivell presenta tres finestres d'una esqueixada. El segon i el tercer reben dues finestres de mig punt per façana. Segueixen el quart i el cinquè nivell amb dues finestres geminades per façana. Corona la torre una barana emmerletada. La construcció, imponent, arriba als 32 metres d'alçada. Es tracta d'una construcció pròpia del mode constructiu de l'arquitectura romànica del Segle XI.

Campanar Sant Salvador de Breda.

SANTA MARIA DE BREDA

De l'edifici romànic de l'església de Santa Maria es conserva una part de la nau i l'absis semicircular, que s'obre a la nau mitjançant un simple plec, l'absis és decorat exteriorment amb un fris d'arcuacions llombardes, sense lesenes i amb una finestra centrada de doble esqueixada, és cobert amb volta de quart d'esfera, la volta de la nau és un xic apuntada. Tant l'absis com la nau són coronats per una senzilla cornisa sense cap tipus de decoració.

Actualment a l'un costat i a l'altre de la nau, a prop de l'absis hi ha dues capelles posteriors a l'edificació romànica a manera de creuer.

L'església de Santa Maria de Breda, és un edifici que s'adscriu clarament dintre de les construccions romàniques llombardes del Segle XII. Aquest edifici ha sofert moltes modificacions i afegits al llarg dels anys i els seus usos també han estat varis. L'any 1961, l'absis fou restaurat per la Diputació de Girona. Actualment, les restes de l'església allotgen les dependències de l'ajuntament de la vila.

Santa Maria de Breda.

SANT MARTÍ DE RIELLS (RIELLS I VIABREA)

L'església de Sant Martí de Riells, tot i que té una aparença romànica, sembla que només conserva uns elements romànics, com són la façana occidental amb la portalada i pot ser també algun mur lateral, la resta de murs laterals i la capçalera foren totalment alterats a causa de les obres de restauració que s'hi van emprendre després de l'any 1940.

Sant Martí de Riells.

De l'església de Sant Martí, una part ben significativa són els elements romànics de la portalada, composta per una arquivolta cilíndrica llisa recolzada sobre columnes; els dos capitells respectius són esculpits amb decoració floral.

En conseqüència, hom pot datar el conjunt vers la segona meitat del Segle XII.

SANT PERE DESPLÀ (ARBÚCIES)

L'edifici actual és una construcció romànica d'una sola nau rectangular, capçada vers llevant per una absis semicircular amb una finestra centrada, de doble esqueixada, al mur de ponent hi ha una altra finestra, també de doble esqueixada. L'absis ha estat cobert amb una volta de quart d'esfera i l'arc presbiteral, per mitjà del qual s'obre a la nau i és de mig punt. La volta de la nau no es conserva, però les restes es veu que era una mica apuntada, fins al 1983 la coberta era sostinguda per encavallades de fusta.

Sant Pere Desplà.

La porta d'entrada és al mur de migdia, és composta per dues arquivoltes que descansen sobre impostes i muntants llisos; l'únic element decoratiu és una successió de triangles, a l'aresta de l'arquivolta externa.

L'any 1973 hom dugué a terme en aquest edifici una campanya de restauració, la qual aportà dades relatives a la història de la seva construcció. En l'esmentada restauració hom pogué comprovar que l'actual església fou bastida sobre una més antiga, pre-romànica, de la qual s'havien aprofitat alguns murs; al mur de tramuntana fou engruixit interiorment per tal de

reforçar-lo per aguantar la nova volta. La primitiva nau pre-romànica era coberta amb encavallades de fusta. Aquest reforçament fou fet amb pilars i arcs formers adossats, hom féu el mateix al mur de ponent, però al mur de migdia fou engruixit per fora; l'absis original fou substituït per l'actual.

L'església primitiva pre-romànica, presenta unes formes constructives que podem datar dintre els Segles IX-X. La segona construcció romànica és fruit de dues altres èpoques constructives diferents, dins les formes característiques dels Segles XII-XIII.

Durant les tasques de restauració de l'església de Sant Pere Desplà, sortiren a la llum restes d'unes pintures romàniques murals que, en diferents plafons, es troben situades al mur de migdia. Acceptant les dades dels Segles IX-X per al temple pre-romànic i la dels Segles XII-XIII per la reforma romànica, és un període prou llarg per haver-se pogut realitzar aquestes pintures.

SANT CRISTÒFOL DE CORDANS (ARBÚCIES)

L'església de Sant Cristòfol és un edifici romànic, que consta d'una nau rectangular, coberta amb volta de canó reforçada per un arc toral i capçada a llevant per un absis semicircular, que s'obre a la nau per mitjà de dos plecs. L'absis té centrada una finestra de doble esqueixada, i la nau té dues capelles afegides entre l'arc toral i l'absis.

Sant Cristòfol de Cordans.

La porta s'obre al mur de migjorn, amb arc de mig punt, fent un plec a l'interior i un a l'exterior. Sobre la volta de l'absis hi ha un campanar de construcció més tardana, hi ha una finestra amb arc de mig punt a cada costat del campanar.

L'absis és decorat amb arcuacions llombardes, separades per lesenes i coronades, en la part superior, per una senzilla motllura. Les façanes de tramuntana i de migjorns estan decorades amb un fris d'arcuacions, i la façana de ponent és neta de decoració.

La construcció, s'avé a les formes pròpies de l'arquitectura romànica llombarda, de la fi del Segle XI o el principi del Segle XII.

Actualment, el temple romànic té afegides dues capelles laterals del Segle XVI, l'antic absis fou tapat exteriorment, en adossar-s'hi la casa rectoral, al començament del Segle XVIII.

SANT MIQUEL DE CLADELLS (SANTA COLOMA DE FARNERS)

L'edifici actual de l'església de Sant Miquel, conserva ben visible la primitiva estructura romànica, té una nau marcadament trapezoidal, amb els dos murs laterals paral·lels, però amb de ponent i l'absis exageradament esbiaixats. La nau és capçada per un absis semicircular, amb una porta oberta a cada costat, la del costat de tramuntana dona a una escala de cargol que puja al campanar que té adossat. Aquest campanar és de planta rectangular, amb un sol nivell de finestres i coberta piramidal.

Sant Miquel de Cladells.

Al mur de migdia s'obre la porta d'entrada primitiva, formada per dos arcs en gradació amb unes impostes i penes decorades.

La nau és coberta amb volta de canó bastant apuntada i l'absis amb volta de quart d'esfera. L'absis s'obre a la nau amb un arc presbiteral trencat per unes impostes arrodonides. La part superior de l'exterior de l'absis és decorada amb un fris que fa les funcions de ràfec, amb una decoració de mitges esferes.

La construcció de l'església fa pensar que devia ésser dintre del Segle XII, seguint les normes rurals de construcció d'aquesta època.

SANT SEGIMON DEL BOSC (SANT FELIU DE BUIXALLEU)

L'església de l'antiga parròquia rural de Sant Segimon és situada molt a prop d'Arbúcies, en un petit coll amb una magnífica vista al Montseny i al veí castell de Montsoriu.

L'edifici actual fou aixecat novament el Segle XVI, sobre l'antic edifici romànic, del qual segueix el traçat en planta i una bona part de l'absis, fins on arrenca l'actual volta. A la base de l'angle exterior de tramuntana hi ha restes de

Sant Segimon del Bosc.

la primitiva unió de la nau amb l'absis, semblant a l'arrencada d'una lesena. Si realment ho fos, la primitiva església romànica hauria pogut ser edificada al Segle XI, dins el corrent arquitectònic romànic llombard.

Hi ha constància documentada de l'existència d'una església encara més antiga, pre-romànica del Segle X.

L'edifici eclesial consta d'una àmplia nau rectangular, envoltada per un banc d'obra, capçada vers tramuntana- llevant per un absis semicircular, i amb la porta d'entrada amb un arc de mig punt adovellat, situada a la façana migjorn-ponent. Com es pot veure, la seva orientació no segueix una perfecta ortogonalitat respecte als eixos cardinals. L'edifici té les voltes de la nau i de l'absis molt rebaixades. Davant de la façana de la porta d'entrada hi ha un atri amb sis arcs molt estilitzats, i a cada mur lateral hi ha tres contraforts. El mur de la porta d'entrada és coronat superiorment, sobresortint de la coberta de dos vessants de la nau i amb un petit campanar d'espadanya d'un ull, a la part central.

L'any 1953 hom hi dugué a terme una campanya de restauració.

SANT FELIU DE BUIXALLEU

L'església de Sant Feliu és un edifici romànic molt modificat, que conserva l'estructura de la construcció primitiva del Segle XI, consta d'una nau central, que es correspon en planta amb la nau primitiva, i capçada a llevant per l'antic absis retallat interiorment, la porta d'entrada és al mur de ponent.

A l'exterior de l'absis hi ha centrada una finestra de doble esqueixada i l'arc de mig punt en gradació. A banda i banda de la nau central hi ha dues naus laterals afegides en època gòtica que s'hi obren per mitjà de dues grans arcades de mig punt.

El campanar de torre, d'època romànica fins a la cornisa inferior de les darreres finestres, és situat al costat de l'angle nord-est de la nau, a l'exterior el campanar és cec fins a arribar al primer nivell de finestres, on hi ha una finestra geminada per cara, amb un doble arc de mig punt recolzat per un senzill capitell trapezial que descansa sobre una columna cilíndrica.

L'edifici primitiu, construït dins les formes pròpies de l'arquitectura del Segle XI, sofrí unes modificacions i afegits en època gòtica.

Sant Feliu de Buixalleu.

SANT LLORENÇ DE GASERANS (SANT FELIU DE BUIXALLEU)

L'antic edifici romànic de l'església de Sant Llorenç, ha estat molt modificat al llarg del temps i actualment només se'n conserven restes aïllades, com són una part de l'absis actual, de planta semicircular, la zona inferior del campanar de torre fins a les finestres, un fragment alt del mur de migjorn i un altre fragment al mur de tramuntana.

A l'exterior del mur de tramuntana roman un sòcol molt alt sobre el qual descansaven unes lesenes amb un fris d'arcuacions llombardes en la part superior. De les quals no hi ha indicis en l'exterior de l'absis. Se n'han conservat d'arcuacions llombardes, a la zona alta del mur de migdia, que va del contrafort a l'arrencada de l'absis.

Per aquestes restes conservades de la primitiva façana romànica, podem suposar que les dues façanes laterals i l'absis devien ser decorades de cap a cap per arcuacions llombardes separats per lesenes, això ens indica que estem davant d'una construcció arquitectònica típica romànica llombarda del Segle XI

Sant Llorenç de Gaserans.

BIBLIOGRAFIA

- BARRAL I ALTET, XAVIER, *L'art pre-romànic a Catalunya, Segles IX,X*, Edicions 62, 1981.
- BURON, VICENÇ, *Esglésies romàniques catalanes, guia*, Artestudi Edicions, 1980.
- CARBONELL, EDUARD, *L'art romànic a Catalunya, Segle XII*, Edicions 62, 1975.
- COMAS I DURAN, PERE, *Esglésies i ermites del Montseny*, Casal de Cultura Dr. Daurella, Cardedeu, 1994.
- OURSSEL, RAYMOND, *L'arquitectura romànica*, Ediciones Encuentro, 1987.
- CATALUNYA ROMÀNICA, Volum V, Gironès, La Selva, Pla de l'Estany, Fundació Enciclopèdia Catalana, 1984.
- MAPA CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA, Institut Cartogràfic de Catalunya, 2015.